

NOTĂ

referitoare la Problematika UNESCO a Proiectului minier Roșia Montană

PROBLEMATICA UNESCO

În luna ianuarie 2017, împotriva recomandărilor Ministerului Finanțelor, Ministerul Culturii a depus dosarul de nominalizare cu denumirea „Peisajul Minier Roșia Montană” la UNESCO pentru a fi înscris în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, denumit în continuare LPM UNESCO.

Anterior acestui demers, în contextul Dosarului arbitral ICSID nr.ARB/15/31, au fost organizate o serie de întâlniri între reprezentanții Ministerului Culturii și cei ai Ministerului Finanțelor, la care au participat și avocații care reprezintă România în dosarul arbitral.

În cadrul acestor întâlniri și ulterior, avocații României, au precizat cu argumente detaliate, că există un risc semnificativ ca înscrierea Dosarului în LPM UNESCO să conducă la atragerea răspunderii statului și, în consecință, la pronunțarea unei sentințe arbitrale prin care li se va recunoaște reclamanților dreptul la despăgubiri substanțiale.

Cu toate acestea, Ministerul Culturii a luat decizia de a depune dosarul de candidatură, justificând că Ministerul Culturii este autonom în relația cu UNESCO, iar depunerea unui dosar de nominalizare nu este condiționată de obținerea altor avize decât cel al Ministerului Afacerilor Externe, precizând, totodată, că probabilitatea ca Tribunalul arbitral să admită acțiunea reclamanților, având ca motivație depunerea dosarului de nominalizare la UNESCO, este infima.

În urma evaluării asupra dosarului de candidatură „Peisajul Miner Roșia Montană”, organul consultativ al UNESCO a adresat României mai multe întrebări de clarificare, printre care unele referitoare la proiectul de investiție minieră de la Roșia Montană.

În urma consultării cu reprezentanții din cadrul comisiei interministeriale constituite pentru pregătirea apărării în dosarul arbitral și avocații care reprezintă România în acesta, în luna martie 2018 Ministerul Culturii a decis să răspundă că România nu poate furniza anumite informații și clarificări către UNESCO din cauza litigiului arbitral în curs.

În pofida acestor precizări ale României, prin adresa din 7 mai 2018, organul consultativ al UNESCO a făcut recomandarea ca situl Roșia Montană, cu noua denumire propusă de această instituție („Minele de aur romane de la Roșia Montană”), să fie înscris atât în Lista Patrimoniului Mondial, cât și în Lista Patrimoniului Mondial în Pericol.

Cu privire la această situație echipa de avocați care reprezintă România, a recomandat în mod ferm ca Ministerul Culturii să suspende cererea ca Roșia Montană să devină Sit al Patrimoniului Mondial UNESCO până la soluționarea dosarului arbitral.

În consecință, în Ședința Guvernului din 21 iunie 2018 s-a decis amânarea („referral”) propunerii de înscriere în Lista Patrimoniului Mondial, cât și în Lista Patrimoniului Mondial în Pericol.

Ulterior, în luna ianuarie 2020, în ședința Guvernului, a fost dispusă sarcina de a se prezenta „o propunere privind reluarea procedurii de includere a sitului Roșia Montană în Patrimoniul Mondial UNESCO”.

Ministerul Finanțelor a convocat comisia interministerială constituită în acest scop.

Întrucât reluarea demersurilor legate de dosarul depus la UNESCO putea avea un potențial impact negativ asupra apărărilor scrise viitoare din dosarul arbitral mai sus menționat, a fost solicitată, opinia consorțiului de societăți de avocatură. În urma analizei efectuate, acestea au recomandat în mod ferm suspendarea/nereluarea cererii ca Roșia Montană să devină sit al Patrimoniului Mondial UNESCO până la soluționarea litigiului arbitral.

În cadrul comisiei interministeriale ce a avut loc în data de 29 ianuarie 2020, în urma dezbaterilor la care au fost prezenți și reprezentanții Ministerului Culturii, s – a acceptat, la nivel tehnic, că argumentele prezentate conduc la alegerea variantei potrivit căreia **Ministerul Culturii nu va face demersurile necesare pentru reluarea procedurii de înscriere a sitului Roșia Montană în Patrimoniul Mondial UNESCO**, iar această abordare va trebui susținută la nivelul fiecărei instituții publice naționale, potrivit competențelor specifice, pentru evitarea oricărei vulnerabilități asupra apărărilor României din dosarul arbitral.

Cu toate acestea, **Ministerul Culturii a înaintat o cerere de reluare a procedurii de înscriere a sitului Roșia Montană în Patrimoniul Mondial UNESCO în data de 31 ianuarie 2020**, contrar celor agreate la nivel tehnic și a argumentelor prezentate în cadrul Comisiei interministeriale de reprezentanții Ministerului Finanțelor și ai societăților de avocatură care asigură formularea apărărilor României în dosarul arbitral ICSID nr.ARB/15/31.

Prin raportare la atribuțiile Ministerului Finanțelor de reprezentarea juridică în fața Curții de Arbitraj Internațional a Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor Relative la Investiții în dosarul ARB/15/31, precizăm că **Ministerul Finanțelor nu a susținut și nu susține procedura de înscriere a sitului Roșia Montană în Patrimoniul Mondial UNESCO până la momentul comunicării hotărârii arbitrale în dosarul arbitral nr.ARB/15/31.**

Având în vedere Memorandumul cu tema: Poziția Guvernului României cu privire la decizia de includere în Lista Patrimoniului Mondial a "Peisajului Cultural și Minier Roșia Montană", ținând cont de faza procesuală a dosarului arbitral ICSID nr.ARB/15/31 în care părți sunt investitorii Gabriel Resources Ltd. și Gabriel Resources (Jersey) și România aprobat în Ședința Guvernului din data de 21 iunie 2018 din cele 3 scenarii (opțiuni) avansate au fost propuse următoarele:

- Reformularea de către România a solicitării de amânare sub formă de „referral”, cu mențiunea că această poziție va fi completată cu elemente ce vor rezulta din dezbaterile CSAT.
- Mandatarea ministrului Culturii și Identității Naționale să comunice solicitarea Guvernului României, în baza prezentului memorandum, cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe, către Secretariatul tehnic/Comitetul Patrimoniului Mondial, inclusiv membrilor CPM.

Această propunere care vizează poziția României exprimată în memorandum a fost susținută inițial de către delegația României condusă de domnul Răzvan Rab, secretar de stat în Ministerul Culturii și Identității Naționale în urma întrevederii cu o delegație a Centrului Patrimoniului Mondial, condusă de doamna Mechthild Rossler, director CPM. Partea română a reiterat solicitarea de amânare, conform mandatului, expunând argumentele pentru care se solicită această amânare.

Inițial au existat 3 opțiuni posibile:

1. continuarea susținerii amânării („postponment”; decision; „reportee”, conform solicitării actuale a României), cu riscul respingerii de către Comitet, pe motive de procedură (termenul nu este prevăzut în Orientări).
2. reformularea de către România a solicitării de amânare nu poate depăși 3 ani de zile (valabilitatea evaluării ICOMOS); dar și în această situație cazul va fi discutat de către Comitet la sesiunea de la Manama, aceasta având posibilitatea să aprobe sau să respingă solicitarea României. În această situație, activarea dosarului în termenul de 3 ani este posibilă printr-o simplă scrisoare a părții române.
3. retragerea completă a propunerii (conform art.152 din Orientări, propunerea poate fi avansată ulterior, ca propunere complet nouă).

România și-a însușit și a propus varianta nr.2 în forma prezentată în memorandum: Reformularea de către România a solicitării de amânare sub formă de „referral”, cu mențiunea că această poziție va fi completată cu elemente ce vor rezulta din dezbaterile CSAT.

Prin acest memorandum au fost prezentate și riscurile semnificative la care se expune România în cadrul depunerii dosarului de nominalizare, aspecte susținute și de consorțiul de societăți de avocatură s-a susținut că există deja un risc semnificativ ca Tribunalul arbitral să accepte poziția reclamanților, în sensul că solicitarea României către UNESCO pentru ca bunurile din cadrul dosarului de nominalizare „Peisajul Minier Roșia Montană” să devină bunuri protejate de Patrimoniul Mondial UNESCO este incompatibilă cu acordarea licenței de exploatare minieră ce permite societății Roșia Montană Gold Corporation SA să dezvolte un proiect minier în cadrul perimetrului vizat de dosarul de nominalizare și, pe cale de consecință, să oblige România la plata unor despăgubiri substanțiale.

Reclamanții din dosarul arbitral au susținut că au investit până la momentul promovării memorandumului 650 milioane euro.

Dacă cererea de înscriere se va consolida cu ocazia sesiunii Comitetului Patrimoniului Mondial de la Manama, Bahrein, din perioada 24 iulie 2018 și se va decide înscrierea anumitor bunuri în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, există un risc semnificativ ca Tribunalul arbitral să concluzioneze că cererea de înscriere din anul 2017 și susținerea acestei înscrieri reprezintă o expropriere a drepturilor societății Roșia Montană Gold Corporation SA, conferite de licența minieră de exploatare, fapt ce îndreptățește reclamanții la despăgubiri pentru dauna suferită.

Având în vedere riscurile mai sus menționate opinia Ministerului Finanțelor este aceea că se impune transmiterea, în timp util cel puțin a unei solicitări de amânare a discutării dosarului de nominalizare la sesiunea Comitetului Patrimoniului Mondial de la Manama, în temeiul art.151 lit.c) din Orientările privind transpunerea în practică a Convenției UNESCO din 1972 sub formă de „referral” pentru a diminua riscul de respingere a cererii României din 31 mai 2018 de amânare sub forma „postponment” pentru motivul că acest tip de solicitare nu este prevăzut în Orientările privind transpunerea în practică a Convenției UNESCO din 1972. În această situație analiza propunerii de nominalizare trebuie să se facă într-un interval de maxim 3 ani, termen ce se poate împlini înainte de primirea unei hotărâri arbitrale în dosarul nr.ARB/15/31.

În eventualitatea în care această solicitare de amânare sub forma de „referral“ nu prezintă suficiente garanții, o soluție temporară ar fi fost cea de retragere completă a propunerii de înscriere, în temeiul art.152 din Orientările privind transpunerea în practică a Convenției UNESCO din 1972.

Procedura UNESCO nu include situația retragerea unui sit după înscriere, însă există precedente de radiere din LPM (Sanctuarul antilopelor oryx, Oman; Peisajul Cultural al văii Elbei la Dresda), ca urmare a opțiuni statului semnatar al convenției (Oman, Germania).